

ÇİÇEKLİ NATÜRMORT

SAİNTE VICTOİRE DAĞI

delinin eseri» diyor
bu tablo Louvre'dadır.

1877'deki Empresyonistler Sergisi'nde Renoir, Monet, Pissarro arkadaşları Cézanne'a serginin şeref köşesini verdiler. Cézanne için yazılanlar üç yıl öncekinden daha da şiddetliydi. Bu arada bir eleştirmeci: «İnsanın gönlünü bulandırıyor» diyordu. Yalnız, adı henüz tanınmamış ilerici bir sanat yazarı, Cézanne için: «Devler soyundan bir ressam» demek cüretini göstermişti.

O sıralarda Cézanne'nin hayatında yeniden bunalımlı günler başladı: Babası peşini bırakmıyordu. Bu sefer de oğlunun bir kadınla nikâhsız yaşamasını hoş görmemiş, kadından ayrılmazsa, aylığını keseceğini kesin bir dille söylemişti. Cézanne kırk yaşına gelmişti ama gene de — sa-

kıntısından kurtulduysa da yaşıyışını gene değiştirmemişti. Artık kimseden anlaşılacak da beklemiyor, yalnız kendi zevki için resim yapıyordu. 1877'den 1893'e kadar dört sergiye katıldı. Eleştirmeciler de artık onu unutmış gibiydiler: Ne lehinde, ne aleyhinde bir şey yazıyorlardı. Eserleri ancak «Tanguy Baba»nın dükkânında duvarlara asılı duruyor, aralarında Gauguin'in de bulunduğu bazı ressamın bunları hayranlıkla seyrediyorlardı. 1895'te bu ressamlardan Volard'ın ısrarıyla, Cézanne yeni bir sergi açtı. Bu sefer, sessizlik bozuldu. Gene alay edenler oldu, fakat onun değerini belirtenler de görüldü. Büyük ressamın başında ilk defa olarak şöhret yıldızı parlamaya başlamıştı: Yaş 56!
1899'da, Cézanne tam altmış

RESSAMIN PORTRESİ

SAATLİ NATÜRMORT

KIRMIZI YELEKLİ ÇOCUK

tuval boyadı ama, onun gayesi muazzam tablolar yapmak.»

Gene Zola, 1870'te eleştirmeci Théodore Duret'e bir mektubunda şunları yazıyordu:

«Cézanne pek kapenik yaşıyor. Bu, onun el yordamıyla ilerlediği bir devre. Bana sorarsanız, atelyesine kimsenin girmesini istememekte hakkı da var. Bekleyin, kendini bulsun.»

Cézanne kendini bulabilmek için belki aşkı bekliyordu. 1870'te, Fransız-Alman savaşı başlayınca, güneşin yolunu tutmuş, Marsilya yakınlarında küçük bir liman kasabası olan Estaque'a yerleşmişti. Vaktini kır gezintileriyle atelyesi arasında geçiriyordu. 1871'de Paris'e döndü. O güne kadar birçok model kız tanımıştı ama, bu sefer tanıştığı Hortense Figuet ona derin bir sevgi ilham etti. Beraber yaşama-ya başladılar. Bir oğulları oldu.

Cézanne artık kendine büyük bir güvenle çalışıyordu. Yıllardan beri aradığı ifade tarzını bulmuştu. Bu çağda yalnız da değildi. Onun gibi, resme bir yenilik getirmek isteyen genç ressamın tablolarını yavaş yavaş yeni bir dille konuşturmaya başlamışlar.

dı. Çok geçmeden «empresyonizm» adını alacak olan bu çağdaki ressamın atelyelerinin dar çerçevesinden dışarı fırlamışlar, fırçalarını tabiata yöneltmişlerdi. Açık havada çalışıyorlardı. «Eşyanın, kendi renklerinden başka, içinde buldukları atmosferin, onları saran ışığın da rengi vardır» diyorlardı. «Tabiatta siyah, kurşuni yoktur. Karışımı renk de yoktur. Renk karışımını resme bakanın gözleri yaratacaktır.» Daha sonra Cézanne şöyle diyecektir:

— Empresyonizm, renklerin gözde olan karışımıdır. Çünkü resmin üzerindeki renkler gözde yeniden ortaya çıkar.

15 nisan 1874, resim tarihinde unutulmaz bir gün oldu: O gün Paris'te Resim, Heykël, Kakma Sanatçıları Sergisi açıldı. Sergide eserleri bulunan ressamın şunları: Monet, Pissarro, Sisley, Renoir, Cézanne ve Degas.

Sergi büyük yankılar uyandırdı. Eleştirmeciler alay ediyor, ehli sergiye gülmek için gidiyordu. Cézanne sergiye «Asımlı Adamın Evi» adındaki tablosuyla katılmıştı. Bir eleştirmeci bu tablo için «Hezryan içindeki bir

nat dışında — cesur bir adam sayılmazdı. Babasından gelen parayı kaybetmemek için Hortense'i ve ondan olan çocuğunu terk edip Aix'e döndü. Neyse ki, bir yıl kadar sonra, 1878'de, baba Cézanne yeniden insafa geldi, oğlunun Paris'e dömesine yeniden razı oldu, aylığını da 300 franga yükseltti. Cézanne böylece sevdiği kadına ve oğluna kavuştu. Hortense ile on sekiz yıl beraber oturduktan sonra, ancak 1884'te onunla resmen evlendi.

Cézanne yavaş yavaş Empresyonistlerden ayrılıyor, daha çok klasisizme doğru gidiyordu. 1883 ile 1895 yılları arasında olgunluğuna erişti, klasik sanatın zirvesine ulaştı. Bu on iki yıl içinde 300 tablo yapmıştır ki, bunun yarısı manzara resmidir. Manzaralarında tabiatın en kuytu köşelerini bile dile getirmiş, natürmortlarında da en alçakgönüllü meyvalara, sade vazolara, şişelere büyük bir değer vermiştir. Portrelerinde de basit kılıklı, halktan kimseleri tercih etmiş, anlamsız sayılabilecek bir yüze derin anlamlar kazandırmıştır.

1886'da, babası, seksen sekiz yaşında öldü, oğluna büyük bir

yaşındayken, dört tablosunun 16 700 franga satıldığını görmeye mutluluğuna erişti. Gene de ateş pükürenler vardı. Bu arada «L'Intransigeant» gazetesi: «Cézanne haklıysa, bütün Louvre'u ateşe vermeli» diye yazıyordu.

1904'te, Sonbahar Sergisi'nde Cézanne, kendisine ayrılan bir salonda, 33 tablo sergiledi. Büyük zafer en sonunda gelmiş, altmış beş yaşındaki şeker hastalığı ihtiyar ressamın başına konmuştu.

Bu geç gelen zafer onu aksı,encil, mağrur bir ihtiyarlık olarak bulmuştu. Belki dehasının bu kadar geç anlaşılması olmasından dolayı duyduğu kızgınlıkla, bir dâhi olduğunu açıkça söylemekten zevk alıyordu. Bir arkadaşına yazdığı mektupda «Cézanne gibi dâhiler ancak iki yüzyılda bir yetişir» diyordu.

Cézanne 15 ekim 1906'da, altmış yedi yaşında öldü. Ondan otuz yıl sonra, 1936'da «İskambil Oynayanlar» adındaki tablosunu bir Amerikalı 240 000 dolara satın aldı. O yıl nesredilen bir kitapta o güne kadar Cézanne üzerine 561 kitap ve yazının yayınlandığı belirtilmiştir.

Hayat Büyük Ressamlar Ansiklopedisi: 4

PAUL CÉZANNE

Şöhrete ulaştığı zaman 56 yaşındaydı. Empresyonist usulde resim yaptıktan sonra klasik tarza yönelen Cézanne birçok meslektasının aksine, öldüğü gün varlık içinde yüzüyordu. Fakat bu parayı kendi kazanmamış, serveti banker olan babasından miras kalmıştı.

DEHA insanı ağıltan öldürür, para insanın karnını doyurur... Bu sözü Paul Cézanne küçüklüğünden beri babasından çok duymuştu. Aik-en-Provence'li şapkacı, oğlunun resme hevesi, istdadi, hatta birçoklarının belirttikleri gibi, dehası olduğunu gördükçe, onun kulağını bükme lüzumunu duyuyor, aklınca oğlunu doğru yola sevk etmeye çalışıyordu. Niyeti onu hukukçu yapmaktı. Paul iyi bir avukat, veya hâkim olursa, herkesten itibar görür, aynı zamanda çok da para kazanırdı. Paul Cézanne, babasının özünü dinlememiş, işte Paris'e gelmişti. Yirmi iki yaşındaydı. Şu kış günü soğuk odasına, bir, iki kopyadan ibaret tablolarına bakarken, babasının o sözleri gene kulaklarında çinliyordu: «Deha,

insanı aklıktan öldürür, para insanın karnını doyurur...»

Bu, Cézanne'nin içinde bulunduğu duruma bakılırsa, gerçeğin tam ifadesiydi, ama delikanlı bunu kabul etmek istemiyordu. Bütün umutlarını kaybeder de içindeki sanat şevki sönecek olursa, davayı babası kazanmış olacaktı. Hayır! Sanat yoluna koyulmuş bir insan, bu sözün doğrulanmasına meydan vermezdi.

Cézanne, soğuktan titreye titreye kalktı, sırtına hırkasını aldı, yarım kalan bir tablounun başına geçti. Vücudunu ateş bastı. Çalışıyordu. Saatler geçti. Genç ressam üşümesini de, karnının acıklığını da unutmuştu.

Paul Cézanne 19 Ocak 1839'da Fransa'nın öteden beri kont-

lar, dükkân diyarı olan Aix-en-Provence'da doğdu. Babası şapkacı Louis-Auguste Cézanne, çok eskiden, Alpler'in ötesinden, İtalyan topraklarından, bugünkü Cesano Torinese'den gelip oraya yerleşmiş bir aileye mensuptu. Asilzadelerle dolu olan bu şehirde onun da gözü yükseklerde, servette ve unvandıydı. Kendisi bu gayesine ulaşamazsa bile, oğlunu bir büyük adam yapacaktı.

Cézanne'nin annesi Anne Elizabeth Honorine Aubert iyi kalpli, ince ruhlu bir kadındı (Louis-Auguste Cézanne onunla, Paul doğduktan beş yıl sonra resmen evlenmiştir). Kadıncağız oğlunun sanata karşı olan istidatını gördükçe, kocasını yumuşatmaya çalışıyordu ama, Louis-Auguste'nün kibarlık budalılığı yıllar geçtikçe daha da artıyordu: Şapkacı-

lıktan kazandığı paralarla daha kârlı ticarî işlere atılmış, banker olmuştu. Cézanne'lar şimdi artık eski köhne evlerinde oturuyorlardı: Aix yakınlarında kontlara layık bir köşk almışlardı. Böyle zengin bir ailenin oğlu her halde — babasının deyimiyle — bir «zıppıktı» olamazdı.

Babanın bu nemrutluğu karşısında Paul Cézanne sessiz, boynu bükük, içine kapanık bir çocuk olmuştu. İlkokulu bitirdikten sonra babası onu Bourbon Koleji'ne yazdırdı. Cézanne orada yedi yıl okudu: 1852-1859. Okulda pek sevdiği, kafaca anlaştığı bir arkadaşı vardı. Emile Zola adındaki bu delikanlı da edebiyata hevesliydi. Derslerinin dışındaki saatlerde, iki arkadaş baş başa verirler, edebiyat, sanat üzerine konuşurlardı. En

DOKTOR GACHET'İN EVİ (peyzaj)

İSKAMBİL OYNAYANLAR

sevdikleri yazarlar da Victor Hugo ile Alfred de Musset idi. Cézanne, okulun iyi bir öğrencisiydi. Özellikle edebiyat, tarih, yurtbilgisi derslerinde büyük başarı gösteriyordu. Usluluğu dolayısıyla da öğretmenleri onu çok severlerdi. Okulu pek iyi dereceyle bitirdi. Resim hevesi devam ediyordu. Boş zamanlarında çalışmak üzere, Aix Müzesi'nin resim derslerine yazıldı. Artık iyice kafasına koymuştu. Zola'ya yazdığı bir mek-

tupta: «Ben ressam olacağım» diyordu. Yalnız, babasının dediği dedikti. Cézanne da henüz babasının emrinden dışarı çıkamıyordu. Onun zoruyla, Hukuk Fakültesine yazıldı. Emile Zola ile gene mektuplaşıyorlardı. O şimdi Paris'e gitmişti. Yazdığı mektuplarda Paul Cézanne'i da çağırıyor, «Burada ayda 125 frankla yaşanabilir,» diyordu. Cézanne bir gün babasına karşı iyiden iyiyi kafa tuttu. Annesiyle kız kardeşi Marie de onu

desteklediler. Ve baba Cézanne oğlunun ayda 125 franktan çok para istememek şartıyla, Paris'e gitmesine razı oldu. Cézanne cennete gelmiş gibi sevinçliydi. Akademiye yazıldı. Artık sık sık Louvre Müzesi'ne gidiyor, ustaların tablolarından kopyalar çıkarıyordu. Yalnız, çok geçmeden gerçek onu babasının baskısından daha çok sıkıyaya başladı: Ayda 125 frankla Paris'te yaşamıyordu. İnet yüzünden ölmek de deltanın

zaferi sayılamazdı. Her savaşta olduğu gibi, insan gerekince, yeniden kuvvet elde etmek üzere, geri dönmeyi bilmeliydi. Cézanne da Aix'e döndü, babası onu kendi bankasında bir işe yerleştirdi. Memnundu: Oğlu yenilmiş, onun gösterdiği yola gelmişti. Belki zamanla o da büyük bir banker olacaktı... Ama hayır, Cézanne'nin ekli gene rasimdeydi. Bir yıl kadar bankada çalışıp para biriktirdi, 1862 kasımında gene Paris'e döndü.

Cézanne, gelişmesi uzun sürmüş ve çok zor olmuş bir ressamdır. Delikanlılık çağında da çocukluğundaki gibi içine kapanıktı. Diyebiliriz ki Cézanne şahsiyetini bulabilmek üzere içine kapanmış, 1862-1872 arasında tam on yıl süren bu devreden sonra kendine tam bir güven ve inançla ortaya çıkmıştır. 1867'de Zola bir arkadaşına yazdığı mektupta şöyle diyordu: «Paul çok çalışıyor. Bir hayli